

Центральноукраїнський національний технічний університет
Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної роботи
Андрій КИРИЧЕНКО
«30» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи нумізматики

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	032 Історія та археологія
Освітня програма	Історія та археологія
Факультет	Економічний

Кропивницький - 2024

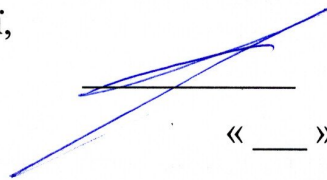
Робоча програма навчальної дисципліни «Основи нумізматики» для здобувачів першого освітнього рівня «бакалавр» спеціальності 032 «Історія та археологія».

Укладач: Василь Орлик, професор, завідувач кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи, доктор історичних наук, професор;

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи.

Протокол № 1 від 29 серпня 2024 року.

Завідувач кафедри історії, археології,
інформаційної та архівної справи

Василь ОРЛИК

« ___ » _____ 2024 р.

Декан економічного факультету

Наталія ШАЛІМОВА

« ___ » _____ 2024 р.

Орлик В. М.,
ЦНТУ, 2024 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 8	Галузь знань: 03 Гуманітарні науки	Професійної підготовки
Загальна кількість годин – 240 120/120	Спеціальність: 032 Історія та археологія	Рік підготовки: 3-й
	Освітня програма: Історія та археологія	Семестр: 5-й / 6-й
Тижневих годин навчання: аудиторних – 2,5 / 2,5 самостійної роботи студента – 5 / 5	Освітній рівень: Перший (бакалаврський)	Лекції
		16 / 16 год.
		Практичні, семінарські
		24 / 24 год.
		Самостійна робота
		80 / 80 год.
Вид контролю:		
Залік / Іспит		

Мова навчання: **Українська**

2. Мета і завдання дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни – оволодіння здобувачами системними теоретичними знаннями з нумізматики; формування системи знань з історії монетної справи та грошово-вагових систем; вивчити конкретні форми становлення, розвитку і функціонування економічних систем у різні історичні епохи з урахуванням національних, природних, політичних та інших особливостей, включаючи визначення її місця та ролі у міжнародній економіці.

В ході вивчення курсу здобувачі мають отримати систему знань з історії монетної справи від античних часів до сьогодення, як на етнічних українських землях, так і в інших країнах світу.

Завдання:

- сприяти формуванню історичного мислення, вміння виявляти історичну обумовленість подій і явищ;
- сприяти удосконаленню оволодіння навичками комплексної роботи з різними типами історичних джерел та історичних наукових праць, пошуку і систематизації інформації як основи навчального процесу;
- формування цілісного бачення історії економіки, знань щодо зміни форм господарського розвитку в історичній послідовності, напрямів цих змін, зв'язку сучасних господарських форм та їх історичних аналогів, економічної політики з господарським досвідом попередніх поколінь;
- опанування навичками використання історико економічної інформації, методу історико-економічного аналізу процесів і явищ економічного життя суспільства в його історичному, альтернативному (багато варіантному) розвитку, дослідження довготривалих процесів розвитку, розкриття причинно-наслідкових зв'язків;
- формування у здобувачів вищої освіти принципів економічного мислення, надання йому реалізму, історизму та масштабності;
- вдосконалення вмінь щодо методики усних виступів і повідомлень, дискусій, письмового викладу матеріалу, захисту реферативних робіт.

3. Результати навчання

Вивчення курсу спрямоване на формування таких **компетентностей**:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Спеціальні компетентності:

СК 4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

СК 5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК 6. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

СК 7. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини.

СК. 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

СК 12. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.

СК 13. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання у сфері економічних аспектів історичного розвитку, нумізматики та історії грошового обігу.

Програмні результати навчання

ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

ПРН 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН 10. Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності.

ПРН 12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.

ПРН 15. Вміти використовувати знання у сфері економічних аспектів історичного розвитку, нумізматики та історії грошового обігу.

Методи вивчення курсу: лекційні і практичні заняття, самостійна робота здобувачів вищої освіти I рівня (підготовка до практичних занять, модульних контрольних робіт та іспиту) з допомогою опрацювання рекомендованої літератури та джерел, методичного забезпечення.

4. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до нумізматики

1. НумізMATИКА як спеціальна галузь історичної науки.
2. Предмет і принципи курсу.
3. Колекціонування монет як початковий період історії нумізматики.
4. Поява перших мюнцкабінетів та перші праці з нумізматики.
5. Йосиф Іларій Еккель і поява наукової нумізматики.
6. Започаткування викладання нумізматики в університетах.
7. Сучасний стан нумізMATИЧНИХ досліджень.
8. Зв'язок нумізматики з економічною історією.

Тема 2. НумізMATИЧНІ інформаційні ресурси

1. Довідкова нумізMATИЧНА література.
2. НумізMATИЧНІ журнали.
3. НумізMATИЧНІ сайти.
4. Музейні нумізMATИЧНІ колекції.
5. Цифрова нумізMATИКА.
6. «The FLAME» Project (Framing the Late Antique and early Medieval Economy-Структура пізньоантичної та ранньосередньовічної економіки) (Princeton University).

Тема 3. НумізMATИЧНІ джерела

1. Монета як нумізMATИЧНИЙ пам'ятник і основне нумізMATИЧНЕ джерело.
2. Поняття «монетний тип».
3. Походження монетних типів.
4. Елементи монети.
5. Німі або анепіграфні монети.
6. Зображення на монетах.
7. Моноепіграфні монети.
8. Легенди, їх зміст. Позначення вартості та дати випуску монети. Позначення монетних дворів. Монетні диференти.
9. Метал та вага монети.
10. Монети особливих випусків: пам'ятні, пробні, надзвичайних обставин, приватні, жетони та марки.

11. Назви монет.
12. Монетні знахідки та скарби як нумізматичні джерела.
13. Допоміжні нумізматичні джерела.

Тема 4. Основні методи нумізматичного дослідження.

1. Вивчення та визначення монети.
2. Визначення техніки виготовлення монети.
3. Звірення штемпелів.
4. Методи аналізу монетного металу.
5. Використання мікроскопу.
6. Макро- і мікрофотографування.
7. Математичні та статистичні методи.
8. Методи дослідження монетних скарбів.
9. Оцифрування нумізматичних об'єктів.
10. Використання графічних редакторів для проведення штемпельного аналізу.
11. Систематизація за Й. Еккелем.
12. Класифікація монет Північного Причорномор'я О.Зографом, В.Анохіним та П. Карішковським.
13. Класифікація монет Понтійської держави Ф. Імхуфу-Блумером та Ф. де Каллатаєм.

Тема 5. Технології карбування монет в античну добу

1. Монетні метали. Електр. Срібло. Золото. Мідні сплави.
2. Інструменти та матеріали, які стосуються процесу монетного виробництва, як нумізматичне джерело.
3. Лиття.
4. Ручне карбування.
5. Виготовлення монетних заготовок.
6. Монетні штемпелі та процес їхнього виготовлення.
7. Верифікація монет.
8. Дефекти карбування.
9. Перекарбування.
10. Псування монети.

Тема 6. Виникнення монет

Перші монети.

Монетна справа в Лідії та Персії.

Тема 7. Монетна справа Стародавньої Греції.

1. Монетні магістрати.
2. Монетні двори.
3. Монетно-вагові системи.
4. Номінали монет.
5. Монети Північного Причорномор'я.

Тема 8. Монетна справа Стародавнього Риму

1. Монети Римської республіки.
2. Монети Римської імперії.
3. Монетні двори.
4. Монетно-вагові системи.
5. Номінали монет.

Тема 9. Наслідування античних монет

1. Монети кельтів.
2. Гето-дакійські наслідування.
3. Черняхівські наслідування римських монет.

Тема 10. Монетна справа Візантії

1. Монетні двори.
2. Монетно-вагові системи.
3. Монетні метали.
4. Номінали монет.

Тема 11. Нумізматика середньовічної Європи

1. Середньовічний денарій.
2. Златники. Срібляники.
3. Монетні зливки.
4. Празький грош.
5. Талер.
6. Дукат.

Тема 12. Монети середньовічного Сходу

1. До ісламські монети.
2. Ісламські монети.
3. Монети держав хрестоносців.

Тема 13. Нумізматика Нового і Новітнього часу

1. Перехід до машинного карбування.
2. Технології машинного карбування.
3. Монетні метали.

Тема 14. Фальшиві монети та монетні підробки

1. Фальшива монета.
2. Підробки антикварних монет.
3. Способи фальшування монет та підробки антикварних монет.
4. Найбільш характерні ознаки фальшивих монет і підробок антикварних монет.

Тема 15. Музеєфікація нумізматичних об'єктів

1. Науковий опис предметів нумізматики.
2. Реставрація та очистка монет.

3. Консервація монет.
4. Зберігання монет.

Тема 16. Експертиза нумізматичних об'єктів

1. Опис монети (встановлення типу монети, номіналу, емітента, дати карбування).
2. Визначення металу монети.
3. Перевірка проби лігатурного сплаву золотих і срібних монет; встановлення відповідності проби монетного металу та ваги монети відповідній монетній стопі.
4. Вимірювання та встановлення фактичних метрологічних показників нумізматичних об'єктів.
5. Встановлення оригінальності нумізматичного об'єкта.
6. Підготовка експертного висновку.

5. Структура навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
л		п	с.р.	
1	2	3	4	5
Тема 1. Вступ до нумізматики	12	2	2	8
Тема 2. Нумізматичні інформаційні ресурси	14	2	2	10
Тема 3. Нумізматичні джерела	14	2	2	10
Тема 4. Основні методи нумізматичного дослідження	16	2	2	12
Тема 5. Технології карбування монет в античну добу	20	2	4	14
Тема 6. Виникнення монет	8	2	2	4
Тема 7. Монетна справа Стародавньої Греції	26	2	6	18
Тема 8. Монетна справа Стародавнього Риму	24	2	6	16
Тема 9. Наслідування античних монет	12	2	2	8
Тема 10. Монетна справа Візантії	12	2	2	8
Тема 11. НумізMATика середньовічної Європи	16	2	4	10
Тема 12. Монети середньовічного Сходу	12	2	2	8
Тема 13. НумізMATика Нового і Новітнього часу	14	2	4	10
Тема 14. Фальшиві монети та монетні підробки	14	2	2	10
Тема 15. Музеєфікація нумізматичних об'єктів	12	2	4	6
Тема 16. Експертиза нумізматичних об'єктів	12	2	2	8
Усього годин	240	32	48	160

6. Теми практичних занять

№	Назва теми	К-ть год.
1.	Тема 1. Вступ до нумізматики	2
2.	Тема 2. Нумізматичні інформаційні ресурси	2
3.	Тема 3. Нумізматичні джерела	2
4.	Тема 4. Основні методи нумізматичного дослідження	2
5.	Тема 5. Технології карбування монет в античну добу	4
6.	Тема 6. Виникнення монет	2
7.	Тема 7. Монетна справа Стародавньої Греції	6
8.	Тема 8. Монетна справа Стародавнього Риму	6
9.	Тема 9. Наслідування античних монет	2
10.	Тема 10. Монетна справа Візантії	2
11.	Тема 11. Нумізматика середньовічної Європи	4
12.	Тема 12. Монети середньовічного Сходу	2
13.	Тема 13. Нумізматика Нового і Новітнього часу	4
14.	Тема 14. Фальшиві монети та монетні підробки	2
15.	Тема 15. Музеєфікація нумізматичних об'єктів	4
16.	Тема 16. Експертиза нумізматичних об'єктів	2
	Разом	48

7. Самостійна робота

Для опанування матеріалу дисципліни «Основи нумізматики» окрім лекційних, практичних занять, тобто аудиторної роботи, значну увагу приділяється самостійній роботі.

Основні види самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

1. Вивчення додаткової літератури.
2. Робота з довідковими матеріалами.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Підготовка до проміжного й підсумкового контролю.
5. Опрацювання окремих розділів програми, які не розглядаються під час аудиторних занять.

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
	Тема 1. Вступ до нумізматики	8
	Тема 2. Нумізматичні інформаційні ресурси	10
	Тема 3. Нумізматичні джерела	10
	Тема 4. Основні методи нумізматичного дослідження	12
	Тема 5. Технології карбування монет в античну добу	14

	Тема 6. Виникнення монет	4
	Тема 7. Монетна справа Стародавньої Греції	18
	Тема 8. Монетна справа Стародавнього Риму	16
	Тема 9. Наслідування античних монет	8
	Тема 10. Монетна справа Візантії	8
	Тема 11. Нумізмати́ка середньовічної Європи	10
	Тема 12. Монети середньовічного Сходу	8
	Тема 13. Нумізмати́ка Нового і Новітнього часу	10
	Тема 14. Фальшиві монети та монетні підробки	10
	Тема 15. Музеєфікація нумізматичних об'єктів	6
	Тема 16. Експертиза нумізматичних об'єктів	8
	Разом	160

8. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота здобувачів вищої освіти є формою організації навчального процесу, яка передбачає створення умов для реалізації творчих можливостей здобувачів вищої освіти через індивідуально-спрямований розвиток їхніх здібностей, науково-дослідну роботу і творчу діяльність.

Індивідуальні завдання виконуються здобувачем вищої освіти самостійно і не входять у його тижневе аудиторне навантаження. Викладач контролює виконання індивідуального завдання на консультаціях, графік яких складається на кафедрі і затверджується завідувачем кафедри.

До індивідуальних завдань віднесено такі види навчальної діяльності: написання рефератів, виконання проблемно-пошукових завдань, підготовка до виступів на конференціях, участь в олімпіадах тощо.

8.1. Орієнтовна тематика рефератів

1. Електр як монетний метал.
2. Право на монетне виробництво у Стародавній Греції.
3. Організація монетного виробництва у грецьких полісах.
4. Систематизація античних монет за Й. Еккелем.
5. Перекарбування монет.
6. Надкарбування на монетах.
7. Особливості монетних типів у Стародавній Греції.
8. Особливості монетних типів у Стародавньому Римі.
9. Додаткові елементи монетного типу.
10. Сицилійська техніка лиття монетних заготовок.

11. Монети наслідування.
12. Метод зіставлення (порівняння) штемпелів.
13. Литі монети Ольвії.
14. Перші карбовані монети в Ольвії.
15. Спільні риси іконографії монет Чорноморського басейну.
16. Монети скіфських царів.
17. Монетна справа у Понтійській державі Мітридата VI Євпатора.
18. Карбування монет гето-дакійцями.
19. Карбування монет кельтськими племенами в Центральній Європі.
20. Карбування монет із пластини.
21. Виробництво монет із дроту, переваги та недоліки.
22. Виробничі дефекти, притаманні технології ручного карбування.
23. Карбування монет Великими князями Київськими.
24. Монети Володимира Ольгердовича.
25. Діяльність монетного двору в Херсонесі.
26. Львівський монетний двір та його продукція у XIV–XV ст.
27. Технічна революція і перші карбувальні механізми.
28. Гуртильний станок.
29. Дефекти монетної продукції машинного виробництва.
30. Карбувальна машина Ганса Суппеля.
31. Нумізматична наукова спадщина Георга Аґріколи.
32. Експерименти в нумізматичних дослідженнях.

8.2. Варіанти проблемно-пошукових завдань з «Основ нумізматики»

1. Що таке монетний штемпель?
2. Яким штемпелем карбувався аверс монети?
3. Що таке маточник?
4. Як використовувалися пуансони у процесі виготовлення монетного штемпеля?
5. Поява фальшивомонетництва.
6. Що таке амальгама?
7. Особливості фальшування золотих монет.
8. Особливості фальшування срібних монет.
9. Яким чином вирубувалися монетні заготовки?
10. У чому різниця між нижнім і верхнім монетним штемпелем.
11. Метод зіставлення (порівняння) штемпелів.
12. Технології монетного карбування в державах хрестоносців.
13. Які особливості використання даних РФ-аналізу складу сплаву металу поверхні монети?
14. Як використовувався волочильний станок у монетному виробництві.
15. Як з'являється подвійний удар штемпелем?
16. Що таке недокарбування монети?
17. Як застосовувався молотовий снаряд у монетному виробництві?
18. Як застосовувався вальцверк у монетному виробництві?

19. Яка технологія карбування монет використовувалася на Львівському монетному дворі в XIV–XV ст.
20. Пуансонний аналіз монет: методика проведення
21. Методи природничих наук у нумізматиці.
22. Ручне вирізання монетного штемпеля.

9. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни використовуються такі методи навчання: словесні (розповідь, пояснення, лекція та їх різновиди); наочні (показ та його різновиди: ілюстрування, демонстрування); практичні (завдання, задачі та ін.); методи контролю та самоконтролю (побіжне самоспостереження, усне опитування, практичні роботи і вправи, письмові роботи, тести).

9.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

1. Словесні методи навчання: бесіда, пояснення, розповідь, ознайомча лекція, лекція з елементами дискусії.
2. Робота з підручником, навчальним посібником тощо.
3. Наочні методи навчання: метод ілюстрування, метод демонстрування, спостереження.
4. Практичні методи навчання: практичні заняття у вигляді презентацій ідей, рольові ігри, робота в Інтернет мережі; складання графічних схем, схем-опор, тез, порівняльних таблиць.

9.2. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1. Методи формування пізнавальних інтересів (метод створення ситуації новизни навчального матеріалу, опори на життєвий досвід, дискусії, диспути тощо).
2. Методи стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні.

9.3. Методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності: метод усного опитування, письмовий контроль, тестові методи перевірки знань, програмований контроль, залік, іспит тощо.

Методи контролю.

На різноманітних етапах навчання використовуються різноманітні види контролю: попередній, поточний, тематичний, підсумковий, а також форми його організації.

Попередній контроль спрямований на виявлення знань, умінь і навичок студентів з предмету чи розділу, який буде вивчатися.

Поточний контроль здійснюється у повсякденній роботі з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу і виявлення прогалин у знаннях студентів.

Тематичний контроль здійснюється періодично, після вивчення нової теми чи нового розділу і має на меті систематизацію знань здобувачів вищої освіти.

Підсумковий контроль проводиться в кінці семестру, навчального року тощо.

За формами контроль поділяється на **індивідуальний, груповий і фронтальний.**

У навчальному процесі в різноманітних поєднаннях використовуються методи **усного, письмового, практичного, машинного контролю і самоконтролю** студентів.

Усне опитування здійснюється в індивідуальній і фронтальній формах.

Мета усного індивідуального контролю – виявлення знань, умінь і навичок окремих студентів. **Усний фронтальний контроль** (опитування) вимагає серії логічно пов'язаних між собою питань за невеликим обсягом матеріалу.

Письмовий контроль буває індивідуальним, коли окремим студентам пропонуються контрольні роботи.

Методи самоконтролю. Суттєва особливість сучасного етапу удосконалення самоконтролю за ступенем засвоєння навчального матеріалу – уміння самостійно знаходити допущені помилки, неточності, а також спосіб усунення виявлених недоліків.

Поєднання різноманітних методів контролю отримало назву **комбінованого** або **щільного контролю**. Як правило, це поєднання усного і письмового опитування.

10. Критерії та засоби оцінювання

Види контролю: поточний, рубіжний підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: 5 семестр – залік, 6 семестр – екзамен.

Рубіжний контроль успішності здобувачів вищої освіти проводиться під час проведення всіх видів аудиторних занять з усіх дисциплін в середині семестру та за тиждень до закінчення семестру.

Максимально загальна кількість балів, виділених для оцінки результатів під час одного рубіжного контролю робочою програмою навчальної дисципліни, при семестровому підсумковому контролі: у формі екзамену – складає 30 балів.

Оцінку підсумкового **семестрового контролю у формі екзамену** становить сума балів за результатами рубіжних контролів та балів, набраних здобувачем вищої освіти при складанні семестрового екзамену. Загальна кількість балів, виділених на проведення семестрового екзамену робочою програмою навчальної дисципліни, складає 40 балів. Кількість балів, одержана здобувачем вищої освіти на екзамені, додається до результатів рубіжних контролів, що разом складає оцінку знань здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни за 100-бальною шкалою та переводиться в оцінку за шкалою ЄКТС і національною шкалою («Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Незадовільно»). Контроль проводиться за результатами виконаних індивідуальних, тестових, та контрольних завдань, а також за результатами відвідуваності занять.

Критерії оцінки заліку, іспиту:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно, систематично і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;

- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;

- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;

- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує студент, який:

- в загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;

- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;

- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;

- виконує завдання, але при рішенні допускає значну кількість помилок;

- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;

- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінку «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка		
		За національною системою (іспит, диференційований залік, курсова робота, проект, практика)	За національною системою (залік)	За системою ЦНТУ
A	ВІДМІННО – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	Зараховано	90 – 100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	Зараховано	82 – 89
C	ДОБРЕ – загалом правильна робота з певною кількістю грубих помилок			74 – 81
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	Зараховано	64 – 73
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії			60 – 63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перекладати	2 (незадовільно)	Не зараховано	35 – 59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота			1 – 34

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти при вивченні дисципліни «Основи нумізматики» 5 семестр (залік)

Поточне тестування та самостійна робота								Всього
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100
8	9	9	12	15	7	20	20	

Примітка: T1, T2, ..., T8 – тема програми

6 семестр (іспит)

Поточне тестування та самостійна робота								Іспит	Всього
T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	40	100
6	7	10	7	8	8	7	7		

Примітка: T1, T2, ..., T8 – тема програми

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів визначені Положенням про організацію освітнього процесу в ЦНТУ
<https://kntu.kr.ua/file/content/424/polozhennia-pro-orhanizatsiyu-osvitnoho-protsesu-v-tsntu.pdf> (С. 27–35).

12. Методичне забезпечення

Навчально-методичний комплекс з дисципліни, рекомендована обов'язкова та додаткова література, конспект лекцій, методичні вказівки до виконання практичних робіт. Наповнення відповідного розділу в системі Moodle.

12. Рекомендовані джерела та література

Основна література

1. Grierson P. Numismatics. Oxford: University Press. 1975 211 p.
2. Булатович С.А. Антична нумізмати́ка. Одеса. 2005. 56 с.
3. Голиш Г. Основи нумізматики. Черкаси, 2006. 314 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Holysh_Hryhorii/Osnovy_numizmatyky_vyd_2006/
4. Шуст Р. Нумізмати́ка. Історія грошового обігу та монетної справи в Україні. К., 2009. 376 с.

Додаткова література

1. Boiko-Gagarin A. Home-Made Counterfeits of the Tymfs (złotówki) of John II Casimir (1648-1668) from Finds in the Historical Region of Volhynia. *Notae Numismaticae*. Zapiski Numizmatyczne. Tom XII. Krakow, 2017. S. 231–236.
2. Bojko-Gagarin A., Staroverov D. Talary hrabstwa Rietberg – fałszerstwa emitenta? *Biuletyn Numizmatyczny*. Nr 1 (369). Warszawa, 2013. S. 11–14.
3. Dutkowski J. Wielodukaty w XVII wieku na ziemiach Polskich, ile prestizu ile ekonomii. *Studia i Materiały «Pieniądz i systemy monetarne wspólne dziedzictwo Europy»*, Augustow–Warszawa, 2012. P. 197–212.
4. Haljak G. Livonian coins XIII–XVIII century. Part II: Kingdoms. Tallin, 2011. 352 p.
5. Kopicki E. Ilustrowany skorowidz pieniędzy Polskich i z Polska związanych. Warszawa, 1995.
6. Orlyk, V. (2023). A grouping of chance coin finds from the time of Mithridates VI Eupator on the territory of the Dnipro Right-Bank Forest-Steppe (in the villages of Moshny, Budysche, and Lozivok of Cherkasy district, Cherkasy province). *Acta Archaeologica Lodziensia*, 69, 61–70. <https://doi.org/10.26485/AAL/2023/69/7>
7. Orlyk V. & Pyzyk M. 2023. A hoard of Pontic coins from the time of Mithridates VI Eupator from the chora of Olbia. *Revista Arheologica*. Vol. XIX, nr. 1. 87–99 https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/193121
8. Orlyk V. 2021 Coins in Byzantine Style with the Latin Letters R-E-X. *The Numismatic Chronicle*, 181, P. 233–246.
9. Orlyk V. False Coins of the Teutonic Order State in Prussia in the currency of South-Rus Lands of the Lithuanian Grand Duchy // *Pieniądz i systemy monetarne wspólne dziedzictwo Europy*. *Studia i materiały/ Augustow – Warszawa*, 2012. S. 112–115.
10. Orlyk V. Zur Prägung und ikonografie der Kupfermünzen von Fürst Boemund II. von Antiochia. *Münzen & Sammeln*, 2015, №11, s. 35–37.
11. Orlyk V., Orlyk M., Arrowhead-monetary signs with a symbol hatchet (anchor) from the Lower Bug Region. *Нумізмати́ка, сфрагісти́ка и епіграфі́ка – Numismatics, Sigillography and Epigraphy*, Sofia, 2023, 19, 1–10. <https://publications.naim.bg/index.php/NSE>
12. Orlyk W. Falszywy dukat lenny z 1588 roku odkryty na Ukrainie / W. Orlyk: *Przegląd Numizmatyczny*. NR 3 (86). Gdansk, 2014. S. 48.

13. Orlyk W. Udział wojsk Zakonu Krzyżackiego w bitwie nad rzeką Worskłą w sierpniu 1399 r. w świetle źródeł numizmatycznych / Buletyn Numizmatyczny, Nr 3, 2015, s. 175–180.
14. Orlyk W. W sprawie Metodologii badań numizmatycznych. Wiadomości Numizmatyczne, R. LVIII, 2014, z. 1–2 (197–198), s. 259–263.
15. Phillips, M. (2022). A Coin of Bohemond I of Antioch Overstruck by Tancred. The Ukrainian Numismatic Annual, (6), 206–216. <https://doi.org/10.31470/2616-6275-2022-6-206-216>
16. Spufford P. Later Medieval mints: organization, administration and techniques. Oxford, 1988. 242 p.
17. Арендар Г. П., Гончаренко В. С. Голубицький скарб 2001 року. Скарбниця української культури. Вип. 4. Чернігів, 2004. С. 38–40.
18. Бакалець О. А. Аналіз складу монетних скарбів Гетьманщини XVIII ст. *Спеціальні історичні дисципліни*. Число 14. Київ: Інститут історії НАН України. Київ, 2007. С. 310–335.
19. Бакалець О. А. Талер у грошовому обігу України кінця XVI – першої чверті XVIII ст. *Спеціальні історичні дисципліни*. № 12. Київ, 2005. С. 142–171.
20. Безпалько В. Особливості побутування монетно-лічильних найменувань у Гетьманщині XVIII ст. (за матеріалами НМІУ). Збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання нумізматики в системі спеціальних галузей історичної науки». (21-22 червня 2018 р.). – Меджибіж–Переяслав–Хмельницький–Кропивницький–Київ, 2018. С. 114–118.
21. Бєлая О. М., Распутіна Л. А. Каталог монетних знахідок Київщини. Київ: Логос, 2020. 92 с.
22. Бойко-Гагарін А. С. Науковий опис предметів нумізматики: автентичність монети, місце зберігання, колекція. *Нумізматики і фалеристика*. № 2 (110). Київ, 2024. С. 8–9. <http://surl.li/sfgjqv>
23. Бойко-Гагарін А. С. Науковий опис предметів нумізматики: аксесуари та комплектність. *Нумізматики і фалеристика*. № 3 (111). Київ, 2024. С. 9–11. <http://surl.li/pscpam>
24. Бойко-Гагарін А. С. Науковий опис предметів нумізматики: фото і форма, вага та розмір монети. *Нумізматики і фалеристика*. № 4. Київ, 2022. С. 4–7. <http://surl.li/mavnja>
25. Бойко-Гагарін А. Фальшивомонетництво в Україні в імперську добу (1795–1917): монографія. Переяслав: Домбровська Я. М., 2020. 396 с.
26. Бойко-Гагарін А. С. Монети Центральної та Східної Європи XIV–XVII ст.: процеси виготовлення та фальшування: дис. ... канд. істор. наук: 07.00.06. Кіровоград, 2014. 227 с.
27. Гарбуз Б. Б. Нумізматики колекція Національного музею історії України. *Вісник Національного банку України*. Київ, 1996. № 3. С. 84–91.
28. Діденко Я. Л. Середньовічні скарби в фондовому зібранні Національного історико-культурного заповідника «Чигирин». *Могиланські читання*. Частина 2. Доля музейних зібрань. Київ, 2006. С. 43–48.

29. Дубіцька В. В. Історія формування колекції монет Володимира Ольгердовича та монет Галицької Русі в нумізматиці збірці музею. *Тематичний збірник наукових праць Національного музею історії України*. Київ, 2011. С. 168–173.
30. Дубіцька В. В. Монети удільного періоду з колекції відділу нумізматики НМІУ (з історії походження колекції). *Збірник матеріалів наукової конференції «Етнокультурні процеси на півдні Східної Європи у тис. н. е. (пам'яті І. С. Винокура)»*. № 2, 2016 р., Меджибіж.
31. Зразюк З. О. Сім скарбів із колекції мінц-кабінету київського університету Св. Володимира. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. 2015. Ч. 26–27. С. 349–356.
32. Зразюк З. З історії нумізматики колекції Церковно-Археологічного музею при Київській духовній академії. *Український нумізматичний щорічник*. Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 1. С. 132 – 142.
33. Козубовський Г. А. До хронології карбування монет Володимира Ольгердовича (1362–1394). *Археологія*. 2016. № 5. С. 27–41.
34. Козубовський Г. А. Празькі гроші в грошовому обігу України у XIV – XVIII ст. Київ: Інститут археології НАН України. 2019. 386 с.
35. Козубовський Г. А. Проблема карбування власної монети в Україні в XVII ст. *Магістеріум. Археологічні студії*. Випуск 6. Київ: Києво-Могилянська академія, 2001. С. 38–44.
36. Коцур В. П. Актуальні напрямки та організаційні засади сучасних досліджень середньовічної нумізматики в Україні. *Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей*. Вип. 33. Переяслав-Хмельницький, 2013. 222 с.
37. Коцур, В., Орлик, С., Бондаренко, О. (2023). «Оцифрування» і «цифровізація» в нумізматиці: теоретико-методологічні та джерелознавчі аспекти. *Український нумізматичний щорічник*, (7), 258–276. <https://doi.org/10.31470/2616-6275-2023-7-258-276>
38. Крижанівський А. Л. Львівський монетний двір у XIV – XV століттях. Львів, 2007. 221 с.
39. Крижанівський А. Монети Галицької Русі XIV – XV століть. Львів, 2019. 172 с.
40. Міщук Г. А. Бібліотечні колекції з історії нумізматики XIX – поч. XX ст. у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: історія формування і сучасний стан. Дис. ... канд. істор. наук. Київ, 2004. 203 с.
41. Нечитайло В. В. Інформаційний потенціал Інтернет-ресурсів у вивченні проблем грошового обігу України-Гетьманщини. *Соціум. Документ. Комунікація: збірник наукових статей*. Серія «Історичні науки». Вип. 7. Переяслав-Хмельницький, 2019. С. 77–87.
42. Нечитайло В. В. Нові знахідки севських чехів 1686 року на території України. *Збірник наукових праць. Нові дослідження пам'яток козацької доби*. № 28. Київ, 2019.
43. Нечитайло В. В. Фальшування монет Речі Посполитої та Західної Європи на території козацької Держави України. *Studia I Materialy «Forum Numizmatyczne, Pieniadz I Mennice»*. № 3. Bialystok, 2019. S. 103–110.

44. Нечитайло В. В., Замеховський Є. І. Каталог монет XVII ст. 1/24 талера, карбованих у Речі Посполитій і на пов'язаних з нею територіях. Київ: Huss, 2016. 192 с.
45. Ніколаєв М. (2022) Щодо епонімного датування монет Ольвії V – I ст. до Р. Х. *Український нумізматичний щорічник*, (6), 71–93. <https://doi.org/10.31470/2616-6275-2022-6-71-93>
46. Ніколаєв М. (2023) Монетні легенди як дзеркало ольвійської палеографії. *Український нумізматичний щорічник*, (7), 25–39. <https://doi.org/10.31470/2616-6275-2023-7-25-39>
47. Огуй О. Д. Сучавський монетний двір у XVII ст.: емісії монет і фальшивок-«домніц» (на монетному та архівному матеріалі). *Спеціальні історичні дисципліни. Питання теорії та методики*. Ч. 22–23. Київ, 2013. С. 412–442.
48. Орлик В. М. Інформаційний потенціал WEB-ресурсів у нумізматичних дослідженнях (на прикладі монет держав хрестоносців). Тези доповідей конференції з міжнародною участю [«Архівознавчі та джерелознавчі галузі знань: проблеми взаємодії на сучасному етапі»] (Київ, 14 березня 2013 р.). К.: 2013. С. 129–133.
49. Орлик В. Нумізматичні свідчення торговельних та військових зв'язків руських земель Великого князівства Литовського з державою Тевтонського ордену в Пруссії. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Історія*. 1 (136). 2018. С. 54–59.
50. Орлик В. Знахідки монет Понтійської держави Мітрідата Євпатора на території Дніпровського Правобережного Лісостепу. *Український історичний журнал*. 2020. № 6. С. 93–103. <http://surl.li/bhxrmw>
51. Орлик В., Бойко-Гагарін А. Монети, передані з Всеукраїнського Історичного Музею імені Тараса Шевченка до Державного Банку СРСР в 1933–1934 рр. *Studia I materialy z Miedzynarodowej Konferencji Numizmatycznej. «Utracone kolekcje numizmatyczne»*. 6–7 grudnia 2018 r. Warszawa: Zamek Krolewski w Warszawie, 2019. S. 225–237.
52. Орлик В. М. До питання започаткування монетного карбування в державах хрестоносців (на прикладі Едеського графства). *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*. Збірник наукових праць / Відп. ред. Г. В. Боряк. Ч. 18. С. 157–163.
53. Пижик М. (2023). Оцифрування монетних знахідок України. *Український нумізматичний щорічник*, (7), 277–287. <https://doi.org/10.31470/2616-6275-2023-7-277-287>
54. Попельницька О. Нумізматично-речові скарби як історичне джерело (на прикладі скарбу XVI–XVII століття з села Старосілля). *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*. Ч. 11. Частина 1. Київ, 2004. С. 204–217.
55. Потильчак О. (2023). Скарбознавство як галузь нумізматики. *Український нумізматичний щорічник*, (7), 221–246. <https://doi.org/10.31470/2616-6275-2023-7-221-246>
56. Хромова І. К. Програмне забезпечення у нумізматичному дослідженні колекції. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики*.

- Електронні інформаційні ресурси. Збірка наукових праць / Відп. ред. Г. В. Боряк. К.: НАН України, Інститут історії України, 2015. Число 25. С. 173–179.*
57. Швець, О. (2023). Штемпельний аналіз: сучасний стан застосування та перспективи цифровізації методу. *Український нумізматичний щорічник*, (7), 288–306. <https://doi.org/10.31470/2616-6275-2023-7-288-306>
58. Шпортун О. Нумізматичні веб-сайти України. *Studia I Materialy «Forum Numizmatyczne, Pieniadz I Mennice»*. № 1. Bialystok, 2016. S. 174–179.
59. Шуст Р., Шлапінський В. Карбування та розповсюдження фальшивої монети на території Руського воєводства в XV – XVII ст. *Вісник Львівського університету, Середньовічна історія*. 2002. Вип. 37/1. С. 95–102.

Інформаційні ресурси

<https://numismatic-journal.com/index.php/journal/issue/archive> – Український нумізматичний щорічник

<http://litopys.org.ua/links/inmaps.htm> – Історичні мапи

<http://chtyvo.org.ua/> – Читиво. Електронна бібліотека

<https://www.forumancientcoins.com/> – Forum Ancient Coins

<http://surl.li/vretig> – online catalog Byzantine coins

<http://surl.li/ovxntd> – BnF Catalogue general

<https://www.wildwinds.com/coins/greece/i.html> – Wildwinds (каталог монет Стародавньої Греції, Риму, Візантії, Кельтів, Англії)

<http://surl.li/nhtknu> – The British Museum. Department of Money and Medals

<https://coinage.princeton.edu> – The FLAME Project

<https://www.deepl.com/uk/translator> – Deepl (перекладач)